

## מאה שערים

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה' : (בראשית כו יב).<sup>1</sup>

## תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ו הלכה ח – הברכה שורה במעשה ידיו של האדם

ר' דוסתאי בי ר' ינאי אמר משם ר' מאיר: הרי הוא אומר ביצחק: "וברכתיך והרבתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" (בראשית כו כד).<sup>2</sup> דרש יצחק ואמר: הואיל ואין הברכה שורה אלא על מעשה ידי, לפיכך עמד וזרע, שנאמר: "ויוזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים" – מאה מנין,<sup>3</sup> מאה שערים, מאה דגנים, מאה שערים, שְׁשָׁעָרוּ מאה פעמים. נמצא על אחד מאה במה ששיערו.<sup>4</sup>

## מדרש הגדול, חיי שרה כה יא – הקב"ה מברך את יצחק, אברהם נמנע

כיון שהגיע זמנו של אברהם ליפטר מן העולם אמר: יצחק בני ראוי לברכה ואיני יכול לברכו שמא יתקנא בו ישמעאל. אלא אניח את הדבר סתום והקב"ה יברך מי שראוי לפניו.<sup>5</sup>

## ספרי דברים פרשת דברים פסקא ח – השבחת הבריה

משל למלך שנתן לעבדו שדה אחת במתנה. לא נתנה לו אלא כמות שהיא. עמד העבד ההוא והשביחה ואמר: מה בידי, לא נתנה לי אלא כמות שהיא. חזר ונטעה כרם ואמר: מה בידי, לא נתנה לי אלא כמות שהיא.<sup>6</sup> כך, כשנתן הקב"ה לאברהם אבינו את הארץ, לא נתנה לו אלא כמות שהיא, שנאמר: "קום התהלך בארץ לאורכה ולרוחבה כי לך אתננה" (בראשית יג יז). עמד אברהם והשביחה, שנאמר: "ויטע אשל בבאר שבע" (בראשית כא לג). עמד יצחק והשביחה, שנאמר: "ויוזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (ראשית כו יב). עמד יעקב והשביחה, שנאמר: "ויקן את חלקת השדה" (בראשית לג יט).<sup>7</sup>

<sup>1</sup> ובהמשך הפסוקים שם: "ויגדל האיש וילך הלוך ויגדל עד פי גדל מאד: ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים". כל כך, עד שמתעוררת בעיית אספקת מים ויצחק נאלץ לנדוד מזרחה לפני הארץ עד באר שבע שהייתה כבר מסומנת, בהסכמה עם הפלשתים, כנחלת אברהם (לפחות לעניין המים). כבר הארכנו בשבחו של יצחק בדברינו [יצחק אבינו](#) במועד זה בשנה האחרת (והוספנו עוד בדברינו [אל תדר מצרימה – גור בארץ](#)) ואם נחזור על מקצת הדברים, אין זאת אלא משום שחביבה עלינו דמותו של יצחק וישיבתו בארץ כפי שכבר הערנו שם.

<sup>2</sup> ראה סדר האירועים שם בפרק כו שתחילתו בציווי ליצחק שבניגוד לאברהם אביו לא ירד למצרים. יצחק נשאר בארץ, מתיישב בארץ גרר (פלשתים) ועושה חייל עד שהפלשתים מקנאים בו והוא נאלץ לנדוד מזרחה, עד שהוא חופר את באר רחובות עליה לא רבו איתו יותר רועי גרר. ראה המרחק הרב במקרא בין הפסוק שהבאנו בראש הדף על "מאה שערים" והפסוק הזה בו הקב"ה מברך אותו ונותן לו את ברכת אברהם: "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֵל תֵּיָרָא כִּי אַתָּה אֲנֹכִי וַיְבָרְכֵתִיךָ וְהַרְבִּיתִי אֶת זְרַעְךָ בְּעֵבֹר אַבְרָהָם עֶבְדִּי". סדר הדברים במדרש שונה מזה שבפסוקים, ממש הפוך, אך לדרשן אין זה מפריע. ללמדך, שגם אם הצלחת במקום אחד ומצאת שם "מאה שערים" ונאלצת לעבור למקום אחר, עמוד וזרע שנית.

<sup>3</sup> מנין – מספר. אבל יש נוסחאות כאן: מינים. מאה סוגים שונים של תבואה וגידולים.

<sup>4</sup> היינו לא ח"ח אחד ממאה שזרע, אלא פי מאה. כך מסביר ליברמן ולא ברור מה כאן מחדשת כאן התוספתא ואיזו דעה היא באה לסתור. ע"כ, הקב"ה מברך את יצחק והוא מסיק מכך שצריך לקום ולעשות מעשה. הברכה איננה באה מעצמה וזקוקה למעשה ידי האדם כדי שתחול ותשרה. ראה ביטוי זה גם במלאכת המשכן, תנחומא פרשת נשא סימן כז (וכן בסימן יג שם): "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה ויברך אותם משה. ומה ברכה ברכן? אמר להם: תשרה שכונה במעשה ידיכם". כך אצל יצחק בתחילת המעשה בעבודת האדמה וכך אצל משה בסיום מעשה מלאכת המשכן. ואולי משה מברך אותם שבזכות מה שהתנדבו ועשו במשכן, יזכו לברכה במעשה ידיהם האחרים, כשיעשו לביתם. ומכאן הברכה "ויהי נעם ה' אלוהינו עלינו ... ומעשה ידינו כוננהו" במוצאי שבת לקראת שבוע שיש בו שישה ימי מלאכה.

<sup>5</sup> ובבראשית רבה סא ו הנוסח הוא: " ... חזר [אברהם] ואמר: בשר ודם אני, היום כאן ומחר בקבר, כבר עשיתי אני שלי, מכאן ואילך מה שהקב"ה רוצה לעשות בעולמו - יעשה". כבר הזכרנו מספר פעמים מדרש זה שאברהם נמנע מלברך את יצחק, מוטיב שבולט מאד על רקע פרשתנו בה נוצר העימות הקשה לדורו ולדורות בין יעקב ועשו על רקע קבלת הברכה מאבא יצחק. ראה בדברינו [בבכורה ומחירה](#) בפרשה זו. כאן רצינו רק ליצור קשר עם המדרש הקודם. אברהם נמנע מלברך את יצחק, הקב"ה מברך אותו והוא מבין שברכה זו פירושה: "קום ועשה". חפור בארות מים, עבד וזרע שדות ותזכה ל"מאה שערים". מאיפה הבין זאת יצחק? מה בברכת הקב"ה גרם לו להסיק שאין הברכה שורה אלא על העשייה, האם זה שאברהם נמנע מלברך אותו? כך או כך, נראה שאפשר לצרף לעניין גם את המוטיב 'גדולים מעשה אדם ממעשה שמים' עליו הרחבנו לדון בדברינו [מעשה שמים ומעשה בשר ודם](#) בפרשת בראשית.

<sup>6</sup> המשל על העבד הוא קשה להבנה ונשמח לקבל הצעות משואבי המים. העבד מקבל שדה "כמות שהיא" (סוג של מתנה שהיה נהוג באותה תקופה? סוג של אריסות?) והוא מבין שמצפים ממנו להשביח אותה (לסקל ולסדר אותה). וגם אחרי שהוא מוסיף להשביחה בנטיעת הכרם, עדיין הוא מבין שיש לעשות עוד. כי בעיניו, הנתנה "כמות שהיא" עדיין עומדת ברקע ומחייבת פעולה ועשייה. כך נראה להסביר עפ"י הנמשל שנראה בהמשך, אך כאמור יש קושי רב במשל זה ונשמח לקבל הצעות ופירושים.

<sup>7</sup> האבות עסקו ביישוב הארץ והשבחתה, אבל באמת מי שהיה עובד אדמה ולא רועה צאן ועובר ממקום למקום הוא יצחק. הבארות שחפר אברהם נראות יותר לשם השקיית המקנה ואילו אצל יצחק מטרת הבארות היא להשקות את השדות (גם את המקנה). קניית השדה אצל אברהם היא לצורך קבורה ("השדה והמערה אשר בו", בראשית כג יז) ולא נראה שאברהם עשה משהו עם השדה הצמוד למערת המכפלה ועיבד אותה. גם קניית חלקת השדה של יעקב, ליד שכם – בדברינו [יוחן את פני העיר](#) - לא נראית שהייתה למטרת

## אבות דרבי נתן הוספה ב לנוסח א פרק ז – יצק הוא ברכת "על הארץ ועל המזון"

למה בירכו ג' ברכות? להזכיר זכות האבות ואלו הן: הזן את הכל. על הארץ ועל המזון. בונה ירושלים. הזן את הכל - להזכיר זכות אברהם. כיצד? היה מכניס עוברי דרכים לביתו לפרנסו ולכלכלו, למי שאינו צריך לאכילה לא כל שכן. הקב"ה בירכו בכל, שנאמר: "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל". [על הארץ ו] על המזון - להזכיר זכות יצחק שזרע בארץ ומצא מזונו מאה שערים, דכתיב: על הארץ על המזון - שבירכתו יצחק בארץ ובמזון. הבונה ברחמיו - להזכיר זכות יעקב שעמד בבית אל ואמר: מה נורא המקום הזה וירא ויאמר זה שער השמים<sup>8</sup> - זה ירושלים שעמד לבנות, לכך אומרים: בונה ירושלים לבני יעקב.<sup>9</sup>

## בראשית רבה סד ו, פרשת תולדות – מאה שערים בשנה קשה

"ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא" (בראשית כו יב). אמר ר' חלבו: "בארץ ההיא", "בשנה ההיא" - הארץ קשה והשנה קשה. ואילו הייתה יפה, על אחת כמה וכמה. "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" - מאה פורים, מאה שערים, מאה מנינים; מאה שערים - מלמד שהאמידו אותה ועשתה מאה במה שהאמידו<sup>10</sup>. והלא אין הברכה שורה על דבר שהוא במשקל ובמידה ובמניין, מפני מה מדד אותה? מפני המעשרות.<sup>11</sup>

## מדרש תנאים לדברים פרק טו – למדוד או לא למדוד

"בכל מעשיך ובכל משלח ידך" (דברים טו ז)<sup>12</sup> - מה מעשיך שאינן לא במידה ולא במשקל ולא במניין, אף משלח ידך שאינו לא במידה ולא במשקל ולא במניין. מיכן אמרו: המתפלל על המדוד ועל השקול ועל המנוי בשביל שיתברכו הרי זו תפלת שוא.<sup>13</sup> אף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר: "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (בראשית כו יב).<sup>14</sup>

## פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) נספחים ד - עשר תעשר<sup>15</sup>

אברהם התחיל לעשר מן החולין מאמצע הפרי, לפיכך תלשו הקב"ה מן עבודה זרה ומן החולין וקבעו ברקיע ... יצחק הפריש מעשר, שנאמר: "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (בראשית כו יב). לכך

עבודת אדמה, רק למאהל ומקום מסחר, מה גם שהוא עוזב את המקום וממשיך במסעו דרומה עד חברון. ואגב, גם חלקת שדה זו של יעקב הופכת לאחוזת קבר של יוסף בנו, כמסופר בספר יהושע כד לב. מאידך, יצחק לא קונה קרקע.

<sup>8</sup> הפסוק בנוסח התורה שבידינו הוא: "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים".  
<sup>9</sup> בדומה להשבחת השדה, כך גם הברכה על המזון עליה הרחבנו בדברינו **ברכת המזון** בפרשת מסעי. (וכך גם שלוש התפילות שהאבות תקנו, ראה דברינו **תפילות אבות תקנום** בפרשת וירא). אך יש לשים לב להבדלים. אברהם שהיה מכניס אורחים ואב המון גויים - הזן את הכל. יעקב שראה את הסולם מוצב בשער השמים זו ירושלים - בונה ירושלים. יעקב "עמד לבנות" את ירושלים! יצחק שזרע בארץ ומצא מזונו מאה שערים - על הארץ ועל המזון. יצחק הוא ברכת הארץ והמזון שבה ממנה.

<sup>10</sup> נראה שמדרש זה מסביר חלק מהקשיים שראינו בתוספתא לעיל בה פתחנו. השנה הייתה שנה קשה, יצחק רצה לרדת בה למצרים מפני הרעב. אע"פ כן עשתה לא רק פי מאה ממה שזרעו בה, אלא פי מאה ממה שחשבו וקיוו להוציא מהשדה. ראה איך רש"ם כפשטן המקרא מאמץ את גישת המדרש בפירושו לפסוק זה: "בארץ ההיא - אעפ"י שהארץ קשה היא: בשנה ההיא - אעפ"י שהיא שנת בצורת ורעבון: מאה שערים - שדה ששיערוהו שיוציא כור אחד הוציא מאה כורין". נראה שזה מהמקרים המעניינים שהמדרש והפשט מתלכדים בהבנת המקרא, כאשר נראה שכל אחד הגיע לפירוש זה מגישתו ושיטתו.

<sup>11</sup> להלן נראה הרחבה של שני מוטיבים (מנוגדים) אלה. האחד, הימנעות ממדידה, משום שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין. והשני, הצורך למדוד על מנת לתת מעשרות כראוי, מצווה שהיא עצמה גורמת לברכה מחודשת.

<sup>12</sup> פסוק שנאמר על מצוות הצדקה: "נתון נתון לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך". ראה דברינו **גלגל חוזר הוא בעולם** בפרשת ראה שם נזכר פסוק זה, וכן **מצוות צדקה** בפרשת בהר.

<sup>13</sup> ראה גמרא תענית ח ע"ב: "תנא דבי רבי ישמעאל: אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנאמר: יצו ה' אתך את הברכה באסמך. תנו רבנן: הנכנס למוד את גרנו אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשלח ברכה במעשה ידנו. התחיל למוד אומר: ברוך השולח ברכה בכרי הזה. מדד ואחר כך בידך - הרי זו תפלת שוא. לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין".

<sup>14</sup> כאן קבלנו הפתעה קטנה שדווקא מהפסוק שלנו לומדים שאין לשקול ולמדוד ושגם הוא מצטרף לדרשה שמעשה ידיים ומשלח יד טוב שיהיו שלא במידה, במשקל ובמניין. אולי למד זאת הדרשן מהמילה "וימצא". אבל רוב מניין ובניין של המדרשים לומד מהפסוק שלנו שאדברא, יש למדוד ולשקול את היבול על מנת להפריש מעשרות כראוי, כפי שראינו במדרש בראשית רבה הקודם וכפי שנראה להלן. אין לחשוש מהמדידה אם היא לשם נתינת תרומות ומעשרות ומתנות לאביונים (מעשר עני) ואכילה לפני ה' (מעשר שני), וסופה שתביא ברכה נוספת ביבול השנה הבאה, כמאמר חכמים: "עשור בשביל שתתעשר" (שבת קיט א).

<sup>15</sup> פרשת "עשר תעשר" מופיעה בפסיקתא רבתי ובפסיקתא דרב כהנא, שמביאות דרשות על מועדים מיוחדים ו'שבתות' המצוינות' (לא על סדר פרשות השבוע), בסמוך לחג השבועות ולפיכך הניחו חוקרים כאיש שלום ושלמה באבר שהיא קשורה לזמן הזה והייתה נקראת בחג השבועות (בסיטואציות מסוימות). וכבר הרחיב עזרא פליישר במאמרו 'פרשת עשר תעשר וקריאתה בימות חג לפי מנהגות ארץ ישראל', תרביץ, כרך שלוששים ושש, טבת תשכ"ז, בסקירת גלגולה של קריאה זו, הפסיקתא המלווה אותה והפיוטים שנכתבו סביבה. והוכיח פליישר, בעיקר על"ס פיוטים קדומים, שקריאתה הייתה בשבתות המועד של פסח וסוכות. ובימינו שחג השבועות הפך בעיקרו לחג מתן תורה נדחתה קריאה זו מפני קריאה "בחודש השלישי", וקוראים אותה בחו"ל בימי טוב שני (ביום אחרון של פסח, ביום שני של שבועות אם חל בשבת, בשמיני עצרת). בני חו"ל משמרים מנהג ארץ ישראל קדום.

מדד כדי להפריש מעשר, לכך נתברך, שנאמר: "ויברכהו ה' (שם). יעקב הפריש מעשר, שנאמר: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (בראשית כח כב).<sup>16</sup>

### מדרש תנחומא (בובר) פרשת ראה סימן ח

"בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׂכֹן אֶרֶץ וְרַעַה אֲמוֹנָה" (תהלים לו ג). ר' חגי בשם ר' יצחק הוה מסרס קרא: עשה טוב בטח בה'.<sup>17</sup> משל לבעל השוק שיצא לְשַׁעַר את המידות.<sup>18</sup> ראה אותו אחד התחיל מטמין מלפניו. אמר לו: מה לך לטמון מלפני? שער את מידותיך ואל תתיירא. הדה הוא דכתיב: "בטח בה' ועשה טוב". "שכון ארץ ורעה אמונה" - עשה שכונה של ארץ, הוה זורע, הוה נוטע. "ורעה אמונה" - רַעַה אמונתן של אבות.<sup>19</sup>

### מדרש אגדה (בובר) בראשית פרק כו סימן יב

"ויזרע יצחק בארץ ההיא" - שעשה צדקה גדולה עם עניי אותו מקום, שנאמר: "זרעו לכם לצדקה" (הושע י יב). "מאה שערים" - בשביל אותו זכות בירך הקב"ה אותה זריעה, ונשאה הארץ מאה שערים ממה שהיו משערים אותה.<sup>20</sup>

### שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים 1: אנשי הישוב הישן שייסדו את [שכונת מאה שערים](#), השכונה החמישית מחוץ לחומת העיר העתיקה בירושלים, בשנת 1874, ודאי שלקחו את שם השכונה מפרשתנו.<sup>21</sup> אבל להוציא סעיף בתקנון האגודה המסדיר גינות בין הבתים (מפי פרופ' אלחנן ריינר), לא נראה שחשבו על עבודת אדמה ופרנסה מחקלאות. אפשר שהסתמכו על מדרש פרקי דרבי אליעזר (היגר) - חורב פרק לב: "ר' אליעזר אומר: וכי זרע דגן זרע יצחק? חס ושלום. אלא, לקח כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים ולאביונים, כשם שאתה אומר: זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד". אך דא עקא שזה עצמו מדרש תמוה - חס ושלום שמישהו יעסוק בעבודת האדמה ויקיים מצוות התלויות בקרקע ... ראה מנגד דמויות כמו [משה זאקס](#),

<sup>16</sup> ובמדרש תנחומא (בובר) פרשת ראה סימן יב: "אבות הראשונים הפרישו תרומות ומעשרות: אברהם הפריש תרומה גדולה, שנאמר: הרימותי ידי אל ה' אל עליון (בראשית יד כב), ואין הרמה אלא תרומה ... יצחק הפריש מעשר שני, שנאמר: ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים (בראשית כו יב). אמר ר' אבא בר כהנא והלא אין הברכה שורה, לא על המדוד, ולא על השקול, ולא על המנוי, ולמה מדדו? בשביל לעשרך". ובפסיקתא רבתי פיסקא כה - עשר תעשר: "אברהם הפריש מעשר ראשון: ויתן לו מעשר מכל (בראשית יד כ). יצחק הפריש תרומה גדולה: ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה' (שם כו יב). אמר רבי: כל מקום שיש ברכה אין שיעור, והוא אומר מאה שערים ויברכהו! אלא מכאן שהיה מודד כדי להפריש תרומה". למי נתן אברהם את המעשר (והתרומה)? למלכי צדק. ראה דברינו [מי אתה מלכי צדק](#) בפרשת לך לך. אך למי נתן יצחק את המעשרות? אפשר שהמשיך במעשה אבותיו, בפרט אם נאמר ששם האריך ימיו עד אז, אבל הצעתנו היא שנתן הכל בצדקה לעניים. בין כך ובין כך, המעשרות שעשרו אבותינו ניתנו לתושבי הארץ שאינם בני ברית.

<sup>17</sup> עשיית הטוב לא תבוא מהביטחון בה', אלא אדרבא היא שתגרום לו. ויש לנו לא מעט דרשות המשנות את מבנה הפסוק, בשיטת "סרסוה ופרשהו", כגון הפסוק בשמות כ כא: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך" (ראה דרשתו בגמרא סוטה לח א), הפסוק: "עת לעשות לה' הפרו תורתך (ירושלמי ברכות פרק ט הלכה ה), "ויקרב לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא" (בפרשת פסח שני, ספרי במדבר פרשת בהעלותך פיסקא סח), "צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה" (בראשית רבה לג א) ועוד.

<sup>18</sup> בימינו לשער הוא להעריך או לחזות לא במדויק, בערך. וכאן הוא לקבוע את השער, לקבוע מידה מדויקת. ובעל השוק הוא כנראה הממונה על התנהלות השוק מטעם השלטונות, ראה בהערה הבאה.

<sup>19</sup> אין להתיירא ממידות משקלות ושערים, רק לוודא שהם מתוקנים (בבא בתרא פט ע"א, רמב"ם הלכות גניבה פרק ח הלכה כ) ולקיים בהם תרומות ומעשרות ואף דיני סחר וממכר; וללכת ברעיות דרכי האבות שהיו ישרים (ראה דברינו [ספר הישר](#) בפרשת ויחי). עוד בעניין זה, ראה מדרש במדבר רבה יב יא: "מי שאינו מחלק מעשרותיו בחופניו, אין תפילתו עולה לשמים ואינה מורדת את הגשמים אלא צורר המים בעינים ואינם יורדים לארץ ... אברהם הפריש מעשר תחילה, שנאמר (בראשית יד) ויתן לו מעשר מכל והקנה לו הקב"ה שמים וארץ ... ומה שם בנו? זה יצחק שנתן מעשר ונתברך שנאמר: ויזרע יצחק וגו'. מהו וימצא בשנה ההיא מאה שערים? מלמד שמדדן לעשרן ... וכן הזהיר הקב"ה את ישראל שאם יעשרו תבואתם יברכם בעושר שנאמר (דברים יד) עשר תעשר וגו' עשר בשביל שתתעשר". ובמדרש תנחומא פרשת בהעלותך סימן ח למדנו שנתנית המעשר היא עמידה בניסיון: "וכן יצחק ניסהו בימי אבימלך ועמד בניסיונו ואח"כ ברכו שנאמר: ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'".

<sup>20</sup> ובילקוט שמעוני תורה פרשת תולדות רמז קיא: "ויזרע - לקח כל המעשר מממונו וזרע צדקה לעניים. כשם שאתה אומר: זרעו לכם לצדקה. וכל דבר ודבר שעושה נתן לו הקב"ה מאה שערים של ברכות. ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש וכו', אמר ר' איבו: אפילו צרור לא יזרוק בו אדם". הכוונה לצרור של עפר ולא של אבנים. לעיל ראינו שיש שאומרים שיצחק נתן מעשר ויש שאומרים שנתן תרומה ויש שאומרים שנתן מעשר שני. וכאן, מעשר עני. ולא לעניי ישראל דווקא, שהרי לו היו אז כאלה, אלא "עניי אותו מקום", מתושבי האזור. ראה מסכת גיטין דף סא עמוד א: "אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה, מפני דרכי שלום. תנו רבנן: מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל, ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל, וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל, מפני דרכי שלום". האבות, כל דרכם הייתה דרך של שלום ורעות לכל אדם. ובזכות זה זכו למאה שערים ואף יותר.

<sup>21</sup> ואומרים גם שבפרשת תולדות נוסדה האגודה והונח אבן היסוד לשכונה. ויש גם שמוצאים בגימטריה של מאה שערים שהוא המספר 666 סימן למזל טוב (בניגוד לנצרות שם זה סימן רע, [מספר השטן או החיה](#)) ועפ"י הגר"א הוא קשור למשיח בן יוסף ולקיבוץ הגלויות.

[עקיבא יוסף שלזינגר וישראל ב"ק](#) ואח"כ מייסדי פתח תקוה שניסו לשנות את אופי היישוב הישן לכיוון של פרודוקטיבציה. ראה אזכורם בדברינו [עכן בפרשת מסעי](#) וכמו כן [הפטרת השבת – הושע פרק ב](#) בפרשת במדבר על הפסוק: "וְנָתַתִּי לָהּ אֶת כְּרַמֶּיהָ מִשֶּׁם וְאֶת עֵמֶק עֶכּוֹר לְפֶתַח תְּקֵנָה וְכוּ'".

**מים אחרונים 2:** ראה פירוש אבן עזרא לפסוק במשלי כג ז: "כִּי כְמוֹ שֵׁעַר בְּנִפְשׁוֹ כֵּן הוּא אֹכֵל וְשָׂתָה יֹאמֵר לֵךְ וְלִבּוֹ בֶּל עִמָּךְ", שהביטוי לשער בנפש – שער בנפשך – קשור במאה שערים: "מאה שערים בדברי קדמונינו ז"ל שיעור, כי מצא מאה משיעור הזרע, והוא מגזרת כי כמו שער בנפשו (משלי כג, ז)". שער בנפשך – תמדוד ותשקול היטב.